

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

№8
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 610 sahifa,
1-avgust, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori modeli: tizimli boshqaruv yondashuvi asosida shakllanishi.....	14
Abdullayeva Nafisa Shavkatovna, Maraimova Muxtabar Pulatovna	
O'smirlardagi nevroz holatining psixologik xususiyatlari.....	20
Abduraximov Doniyor Abdusaid o'g'li	
Ta'lim siyosati va o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi: xalqaro tajriba va o'zbekistonda amaliyot taqqoslamasi.....	25
Ahadova Mushtariybonu Akmal qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning hozirgi holati va o'ziga xosligi	30
Beknazarova Muxlisa O'tkir qizi	
Ta'lim sifatini oshirishda "Barkamol avlod" bolalar maktablarining zarurati va ahamiyati	33
Eshmuminova Oybarchin Botirovna	
Bolalarda nutq kamchiliklari: etiologiya, rivojlanish dinamikasi va erta aralashuv	39
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini kitobxonlikka o'rgatish usullari	44
Maydonova Saboxat Sadulloyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik vositasida badiiy adabiyot namunalari qiziqishni shakllantirishning o'ziga xos jihatlari.....	48
Mingbayeva Barno Ubaydullayevna	
Pedagogical Characteristics in Enhancing Speaking Skills of Esp Learners in English Language Classes Through Digital Technologies.....	52
Pardayeva Zulaykho Yusubjonovna	
Nutq buzishlarida uchraydigan idrok jarayonining o'ziga xos xususiyatlari	55
Ruziyeva Guzal Shuxrat qizi	
"Biologik savodxonlik" tushunchasi zamonaviy ta'lim paradigmasi kontekstida	59
Umaraliyeva Mamura Tashxodjayevna	
O'qituvchi faoliyatida kasbiy madaniyatning o'rni	65
Umarova Feruzabonu Bobir qizi	
Gamifikatsiyalangan jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining 11–12 yoshli o'quvchilarda emotsional barqarorlikka amaliy ta'siri.....	68
Tojiyev Baxriddin Baxtiyorovich	
O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari	72
Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li	
Media va axborot savodxonligi 21-asr pedagoglarning asosiy kompetensiyasi sifatida.....	76
Boypolvonov Barot Djonqobulovich	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining leksik kompetensiyasini takomillashtirishning lingvistik va lingvometodik talqini.....	81
Ismoilova Zarnigor Raximjon qizi	
O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari	86
Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li	
Pedagogik faoliyatda stress namoyon bo'lishiga ijtimoiy omillarning ta'siri	90
Jumanova Ug'loy Sodiqjonovna	
Oliy ta'lim muassasalarida nomutaxassislik yo'nalishlarida ingliz tilini o'qitishni takomillashtirish.....	96
Koshayeva Sansabila Kamiljanovna	
Ijtimoiy-ekologik madaniyatni rivojlantirishda xalqaro tajribalar va ta'lim jarayonining o'rni.....	100
Mamajonova Fotimaxon O'ktamovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ kompetentligini rivojlantirishning ahamiyati	105
Murodova Madina Karim qizi	
Elektrotexnika va elektronika fanini o'qitishning zamonaviy metodlari	108
Ortiqov Mironshoh Sodiqovich	

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini takomillashtirishda Blended learning texnologiyasini O'zbekiston oliy ta'lim tizimiga tatbiq etish.....	110
Pakirdinova Sharofat Abdumutaljonovna	
O'zbekistonda ta'lim sohasi bo'yicha strategik dasturlarni ishlab chiqish istiqbollari.....	115
Quronboyeva Mavluda Bahodirovna	
Xalqaro baholash dasturlari va neyropedagogika	120
Sidiqova Yulduz Sobirovna	
6-sinf o'quvchilarida matn bilan ishlash ko'nikmasini shakllantirish metodikasi	123
Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi	
Talabalarda pedagogik qobiliyatlarni shakllantirishda pedagogik texnologiyalarning ahamiyati	128
Yusupov Ulug'bek Kadirovich	
Adabiy ta'lim jarayonida o'quvchi ma'naviy kamolotini ta'minlashda motivatsiya uyg'otish texnologiyalarini takomillashtirish	132
F. Zaynabuddinov	
Развитие поликультурной компетентности студентов в образовательной среде вуза	135
Киреева Эльвина Фларитовна	
Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda pedagogik xususiyatlar	140
Sanayev Gayrat Shermuxamedovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalar muloqot madaniyatini tarbiyalashning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish	144
Boybo'riyeva Saodat O'ralovna	
Kattalar ta'limi texnologiyasi: muammolar, yondashuvlar va rivojlanish yo'nalishlari	148
Davletova A.	
Yangi O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirishning huquqiy asoslari	152
G'aniyeva Gulrux Tavakkaljon qizi	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari asosida bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-axloqiy sifatlarini rivojlantirish	156
Madmarova Gulchexra Qodirovna	
O'lkashunoslik materiallarining oliy ta'lim jarayonida tarbiyaviy salohiyatini ochib berish	160
Mamajonov Mo'minjon	
Muhandislik grafikasi darslarida o'quv faoliyatining shaxsga yo'naltirilgan innovatsion modeli	165
Mamasidikova Gulnora Muhammad qizi	
Sun'iy intellektga asoslangan ta'limiy resurslarning pedagogik imkoniyatlari.....	169
Muhiddinov Muhiddin Nuriddin o'g'li	
Ijod maktablari o'quvchilarining badiiy-ijodiy kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol metodlarning ahamiyati.....	173
Nurmatova Shohistaxon Muhammadjonovna	
Voleybolchi qizlarni tayyorlashning differensial vositalaridan foydalanish zarurligini, ularning o'yin amplusini hisobga olgan holda aniqlash usullari	178
Odilova Feruzaxon Valijon qizi	
PIRLS baholash tizimini qo'llash vositasida mustaqil o'qishga o'rgatishda IMEN texnologiyalaridan foydalanish.....	184
Olimjonova O'g'ilxon Abdurasul qizi	
Yoshlar o'rtasida internet qaramligi va ijtimoiy izolyatsiya zamonaviy Maugli sindromining klinik ko'rinishlari	188
Polvanov Rasulbek Baxtiyarovich	
Boshlang'ich maktabda o'zbek tili darslarida differensial ta'limdan foydalanishning pedagogik shart-sharoitlari	192
Rasulova Nozigul Abdivahid qizi	
Ona tili va o'qish savodxonligi darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini takomillashtirish	196
Sharofova Nilufar Ilhom qizi	
Xalqaro baholash dasturlari asosida ta'lim samaradorligini oshirishning pedagogik shart-sharoitlari (PIRLS misolida).....	200
Tuxtasinova Munira Ibragimovna	
Fransuz tili darslarida tabiatshunoslik atamalarini boshlang'ich sinflarda shakllantirish va o'rgatishning o'ziga xos xususiyatlari.....	204
Umarova Madinabonu Bahodir qizi	

O'smir psixologik salomatligini barqarorlashtirishda art-terapiyadan foydalanishning imkoniyatlari	208
<i>Yusupxodjayeva Umida Baxodir qizi</i>	
Nofillologlarni (filolog bo'lmaganlarni) kasbiy aloqa madaniyatiga o'rgatish maqsadida zamonaviy ingliz tilining lingvometodik tahlili.....	214
<i>Zarina Itolmasova</i>	
Forsayt va qaror qabul qilishni bog'lovchi kognitiv komponentlar.....	219
<i>Hasanova Sumanbar Hamroqulovna</i>	
Разработка и внедрение виртуальных лабораторных работ по биохимии для студентов фармацевтических факультетов.....	222
<i>Мамадалиева Зарина</i>	
Abduqodir Shakuriyning ta'lim va tarbiya haqidagi umumiy qarash va g'oyalari: chuqur tahlil	226
<i>Ashurova Dilrabo Isroil qizi</i>	
Bo'lajak pedagoglarda ijtimoiy-madaniy kompetentlikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish tizimi ..	230
<i>Jakbarova Zarifaxon Solijon qizi</i>	
Badiiy-estetik qobiliyat tuzilmasi va uning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar	233
<i>G. S. Kaxarova</i>	
Umumta'lim maktablarida informatika o'qitish asosida ta'limni raqamlashtirishning metodologik asoslari...	236
<i>Mamajanov Rakhmatilla Yakubjanovich</i>	
Shaxsda ma'naviy intellektni rivojlanishiga qadriyatlar yo'nalganligining ta'siri.....	240
<i>Mirxoliqova Charos Xabibullayevna</i>	
O'qituvchilarning sun'iy intellekt bo'yicha kompetentligini rivojlantirishda metodik yondashuv	244
<i>Najmetdinova Nargiza Sayfetdinovna</i>	
Islarning ma'noliligi va ularni o'qitishda lingvopedagogik yondashuvlar	252
<i>Sanakulov Zayniddin Ibodullayevich</i>	
Fitnes-aerobika mashqlaridan foydalangan holda sog'lomlashtirish mashg'ulotlari uslubiyati.....	258
<i>Shaxriddinova Laylo Nurxonovna</i>	
Raqamli ta'lim texnologiyalarining didaktik va "learning analytics"ning nazariy asoslari	262
<i>Sulaymanov Zulqaynar Rajabali o'g'li</i>	
Esse yozishni o'rgatishda zamonaviy metodlar.....	268
<i>Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi</i>	
Iqtisodiy matnlar tarjimasini o'rgatishda raqamli simulyatsiya va virtual reallik (VR) texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari.....	272
<i>Xujanazarova Nozima Omonjonovna</i>	
Yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning ilmiy metodologik asoslari	275
<i>Axmedov Nodir Sadir o'g'li</i>	
Talaba-yoshlarda qo'shiq ijrochilik san'atini shakllantirishning zamonaviy pedagogik xususiyatlari: ta'lim islohotlari kontekstida yondashuv.....	279
<i>Begisbay Temirbayev</i>	
Xorijiy davlatlarda biologiya o'qituvchilarini tayyorlash tajribasi va uni O'zbekiston sharoitida qo'llash imkoniyatlari.....	283
<i>Hayitov Abdirasul Eshdavlatovich</i>	
Texnika oliy ta'lim muassasalari talabalariga umumiy fizika kursini o'qitishda virtual laboratoriyalarning ahamiyati.....	286
<i>Abdurakibov Akmal Abdugaparovich</i>	
Ixtisoslashtirilgan maktab o'quvchilarining gapirish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishda yangi – "instruksional texnologiya" va sun'iy intellektga tayanib o'qitish metodologiyasi.....	290
<i>Abrorxo'ja Muminxo'jayev Muksumxodjayevich</i>	
Jaloliddin Rumiy fikrlarining hozirgi yoshlarga ta'siri	296
<i>Allayarov Doniyor Islom o'g'li</i>	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o'quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish.....	298
<i>Aygul Aralbayevna Urazimbetova</i>	
Sud psixologik ekspertizasida travmatik tajriba (PTSD) fonida emotsional reaksiya va ko'rsatma sifati o'rtasidagi bog'liqlik.....	301
<i>Dehqonboyev Shohjahon Oybek o'g'li</i>	
Boshlang'ich ta'limda 4 "K" kompetensiyalarini rivojlantirishdagi muhim dolzarbliklar	307
<i>Idiyeva Gulchehra Izomovna</i>	

Bikaryer oilalarda gender rollar integratsiyasi jarayonidagi psixologik omillar.....	311
<i>Ishboboyeva Gulbarchin Rustam qizi</i>	
Talabalar mustaqil ta'limini tashkil etishda sun'iy intellekt texnologiyalarida foydalanish muammolari va yechimlari.....	315
<i>Karshiyeva Dilnoza Utkirjonovna</i>	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning metakognitiv ko'nikmalarini shakllantirishda reflektiv yondashuv.....	319
<i>Laylo Baxtiyor qizi Axmedova</i>	
1939-1945-yillarda O'zbekiston hududida qishloq xo'jaligidagi paxtachilik va oziq-ovqat muammolari.....	323
<i>Mutallibjonov Boburmirzo Muzaffarovich</i>	
Oliy ta'lim muassasalari talabalarining tajriba oxiri jismoniy tayyorgarligi darajasi dinamikasi.....	328
<i>Samadov Sardor Sodiqovich</i>	
O'zbekiston umumta'lim maktablarida mazmun va til integratsiyalashgan o'qitish (CLIL) yondashuvining pedagogik va amaliy imkoniyatlari.....	335
<i>Tursunaliyeva Muattar Alisher qizi</i>	
O'rta maktab 11-sinf o'quvchilarining lug'at boyligini oshirishda turli metodlarning o'rni.....	340
<i>Xamzayeva Ruxshona Abdusamadovna</i>	
Umumta'lim maktablardagi ingliz tili o'quv darsliklari tahlili.....	344
<i>Xiloldinova Zulayho</i>	
Ingliz klassik adabiyoti orqali talabalar ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini shakllantirishning innovatsion yondashuvlari.....	348
<i>Ziyotov Farruh Saodilla o'g'li</i>	
XVI asr oxiri va XVII asr boshlarida ingliz dramasi janr va uslub xususiyatlari.....	352
<i>Sherqulova Zuloyho Dilshod qizi</i>	
Биохимическая роль витаминов как кофакторов в метаболических процессах организма.....	356
<i>М. У. Джалилов</i>	
ESL/EFL (ingliz tili ikkinchi/chet til sifatida) kontekslarida lug'at boyligini rivojlantirishda loyiha asosidagi ta'lim (PBL – Project-Based Learning): tajribalar, natijalar va O'zbekiston sharoiti uchun tavsiyalar.....	359
<i>Masharibova Sayyora Ahmedovna</i>	
Maktabga tayyorlov yoshidagi bolalarda kognitiv tezkorlikni rivojlantirishda multisensor yondashuvning samaradorligi.....	364
<i>Musratova Zilola</i>	
Yangi O'zbekiston sharoitida talabalarning tarixiy dunyoqarashini rivojlantirishda tarixiy ongning ahamiyati.....	367
<i>Shadibekova Dildora Fazildjanovna</i>	
O'zbekiston maktablarida ingliz tili darslarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish: yuqori sinflarda eksperimental tadqiqot dizayni.....	371
<i>Ahmadjonova Diyora Dilshod qizi</i>	
Texnika oliy ta'lim muassasalarida umumiy kimyo kursini integrativ takomillashtirishning ilmiy metodik asoslari.....	376
<i>A. A. Xaydarov</i>	
Sport faoliyatida pedagogning o'rni.....	380
<i>Isoqov Nuriddin Halim o'g'li</i>	
Katta maktabgacha yoshdagi yengil dizartriya nutq nuqsoniga ega bo'lgan bolalarning lug'at boyligini tekshirish.....	384
<i>Mamatova Aziza Bo'riboevna, Xayrulloeva Marjona Tuychi qizi</i>	
Sharqiy mintaqalarda ajrimdan keyingi erkaklarning psixologik holati: an'anaviylik va zamonaviylik o'rtasida.....	387
<i>Nazokat Xudoyqulova</i>	
Modellashtirish jarayonida "Geogebra" matematik dasturining imkoniyatlari.....	393
<i>O. Halimov, M. Jo'raqulova</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni ijodiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik psixologik asoslari.....	398
<i>Ozoda Tolipova, Jumaboyeva Zarnigor</i>	
Shaxsda psixologik barqarorlikni rivojlantirish omillari.....	403
<i>Ozoda Tolipova</i>	
Oilaviy qo'llab-quvvatlovsiz sportchilarda yolg'izlik hissi va depressiv belgilarning paydo bo'lishi.....	407
<i>Qaimova Gulmira Uchqun qizi</i>	

Duduqlanuvchi bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlarda oilaning o'rni	410
Raxmatova Elmira Shavkat qizi	
Ajrashgan oilalarda voyaga yetmagan bolalarning psixologik moslashuv darajasi	413
Ro'ziyeva Zilola Fayzulla qizi	
Rinolaliya nutq nuqsoniga ega bolalar bilan operatsiyadan oldingi davrda olib boriladigan logopedik ishlar	417
Shokirova Shaxnoza Dilmurodovna, Nig'matova Movluda Asatulla qizi	
Erta turmush qurish muammosining ijtimoiy psixologik asoslari.....	421
Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi	
Pedagogik kompetentlikni shakllantirishda raqamli texnologiyalarning ahamiyati	424
G'ofurova Mohidil Sayfutdin qizi	
Integrativ yondashuv asosida v-vi sinflarni raqamli texnologiya vositasida o'qitishning pedagogik va psixologik mezonlari.....	427
Abdug'afur Avliyoqulov	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining akmeologik pozitsiyasini rivojlantirish	432
Aralova Dilafruz Dushaboy qizi	
Pedagogical Foundations for the Development of National Sports Within the Framework of Physical Education for Schoolchildren	436
Aximbetov Bayrambay Kanatbayevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida zamonaviy integrativ metodlar asosida ilmiy dunyoqarashini rivojlantirishning didaktik modeli	441
Boltayeva Xolida	
O'smirlarda gender indefikatsiya namoyon bo'lishiga ta'sir etuvchi psixologik omillar	446
Karimova Gulhumor Shodi qizi	
Talabalarni psixologik treninglar asosida ijtimoiylashtirish omillari	449
Omonova Oygul Qodir qizi	
Talabalarda bashoratlash ko'nikmalarini shakllantirishning ilmiy pedagogik masalalari.....	454
Rustamov Bektosh Ximmatovich	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining badiiy ijod qobiliyatlarini rivojlantirish tamoyillari.....	458
Saddinov Alisher Atadjanovich	
How to Teach Vocabulary in EFL Classrooms.....	462
Sarvinoz Mirzaliyeva	
Urologiyani o'qitishda interaktiv, multimedia, raqamli texnologiyalarning qo'llanilishi.....	465
Sayfetdinov Sanjarbek Ikramovich	
Taekvondochilarni yillik siklda tayyorlashni rejalashtirish xususiyatlari.....	469
A. A. Nuritdinov	
Ingliz tilini chet tili sifatida o'rgatishda elektron korpuslar, KWIC, Word Sketch va Konkordans usullarini qo'llash	472
Amonova Mahbuba Olimovna	
Innovatsion pedagogik texnologiyalar yordamida maktabgacha ta'limda integratsiyalashgan ta'limni tashkil etish.....	476
Asqarova Dilafruz	
Maktab ta'limida o'quvchilar bilan munosabatlarni boshqarish (CRM) tizimlari bilan integratsiya.....	479
Hamzayeva Kamola Norbek qizi, Duvlanova Mashhura Fahriddin qizi	
Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish jarayonining psixologik asoslari	483
Ibragimov Aziz Tulkunovich	
Sensor afaziyada olib boriladigan logopedik ishlar mazmuni	487
Otajonova Dilrabo Ramil qizi	
Oilada shaxslararo munosabatlarning ijtimoiy-pedagogik tahlili	491
Palvannazirova Yulduz Hasanboy qizi	

Maktab o'quvchilari og'zaki nutqini metaforani o'qitish orqali rivojlantirish metodikasini takomillashtirish (5–7-sinflar misolida).....	495
Rustamova Dilduzaxon Vohidjon qizi	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining tanqidiy fikrlashini baholash mezonlari va usullari.....	500
Tojiboyeva Shohistaxon Komiljonovna	
O'quvchilarning tanqidiy fikrlash salohiyatini aniqlashda PISA topshiriqlari asosida diagnostika metodikasi	504
Jumayev Sanjar Soatmumin o'g'li	
The Impact of Family, Environment and Early Childhood Development on Motivation	507
Ayakulov Ulugbek Abdugaffor ugli	
Talabalarning boshqaruv madaniyatini rivojlantirish texnologiyalarini takomillashtirishning nazariy-metodologik asoslari	511
Hamdamova Mahzuna Tursunovna	
Axborot xurujlari sharoitida bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining tanqidiy fikrlashini shakllantirish metodikasi.....	516
Tojiboyeva Shohistaxon Komiljonovna	
Umumta'lim maktablarida o'quvchilarni musiqaga qiziqtirishda pedagogik mahorat	520
Adhamjonova Mubina Nosir qizi	
Bo'lajak chet tili o'qituvchilarini tayyorlashda lingvo-akme integratsiyasi afzalliklari.....	525
Davlatova Firuza Kamolovna	
Ta'lim jarayonida loyiha metodidan foydalanishning asosiy tamoyillari	531
Iminova Muhayyo Aslanbekovna	
Enhancing Creative Communicative Competence in Senior Secondary Students Through Problem-Based Learning	534
Jumaniyozova Muxayyo Saparboyevna	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida kreativ yozma nutq kompetensiyasini shakllantirish strategiyasini takomillashtirish	539
Rajabova Zebiniso Anvarovna	
Ta'lim samaradorligini oshirishda zamonaviy yondashuvlar va ularning istiqbollari	543
Raxmatov Uchkun Ergashevich	
Сравнительный анализ теорий стресса: подходы селье, Лазаруса и Хобфолла в повседневных стрессовых ситуациях	551
Туракулова Дурдона Боходировна	
Xorij va O'zbekiston me'yoriy hujjatlarida o'qish kompetensiyasiga qo'yilgan zamonaviy talablar va ularning qiyosiy tahlili.....	555
Solliyev Umidjon Yulchivoyevich	
Talabalarda ekologik ong orqali yoshlar salomatligini saqlashni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik texnologiyalarning klassifikatsiyasi	560
Tadjibayeva Gavxaroy Ismailovna	
Pedagogik innovatsiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etishning metodik asoslari.....	564
Usmonov Maxsud Tulqin o'g'li	
Quyi Zarafshon tabiatining antropogen omillar ta'sirida o'zgarishi va landshaftlarining antropogen modifikatsiyalanishi	568
Samyayev Anvar Kadirovich	
Nemis va o'zbek matbuotidagi huquqiy nutq: o'xshashliklar va farqlar	572
Baxriddinova Muyassarxon Raximovna	
Muammoli vaziyatlar asosida o'qitishning ta'lim samaradorligiga ta'siri: xalqaro va milliy tajribalar tahlili ...	575
Mamadayupova Vasila Shonazarovna	
Til o'rganish va qadriyatlar: aksiologik yondashuvning o'rni va imkoniyatlari	577
Raxmatova Marjona Uktamovna	
Pedagogik oliy ta'limda fikrlash dizayni metodini tatbiq etishning konseptual asoslari	580
Rahmonova Shoxruza Sobirjon qizi	
Yosh taekvondochilarning texnik tayyorgarlik darajasini aniqlash	586
Tursunaliyev Ulug'bek Shavkatjon o'g'li	

Dermatovenerologiya fanini o'qitishda analitik-dagnostik pedagogik metodlar asosida o'tkazilgan tajriba-sinov ishlari natijalarining samaradorligi	589
Batirov Kamoliddin Zuhriddinovich	
Maktabgacha talimda bolalarda kasb tanlash kompetensiyasini shakllantirish: nazariy-tajribaviy asoslar ..	592
Hamroyeva Komila Axmatovna	
Tabiiy materiallardan foydalanishning bolalar uchun ta'lim jarayonidagi ahamiyati.....	598
Maxmudova Nasiba Nurmuxammetovna	
Talabalar klinik kompetentligini dermatovenerologiya fani orqali rivojlantirishning samaradorligini baholash usullari	604
Po'latov Boburbek Ta'lat o'g'li	
Ijtimoiy-kompetentlikning komponentlari.....	607
Usmonova Dilobat Elmurodovna	

TABIY MATERIALLARDAN FOYDALANISHNING BOLALAR UCHUN TA'LIM JARAYONIDAGI AHAMIYATI

Maxmudova Nasiba Nurmuxammetovna

Navoiy davlat Universiteti Maktabgacha ta'lim yo'nalishi
3-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiiy materiallardan foydalanishning bolalar uchun ta'lim jarayonidagi ahamiyati, ularning bolalar psixologiyasiga ta'siri, ekologik ta'limdagi o'rni va o'yinlarning pedagogik jihatlarini tahlil qilinadi. Bundan tashqari, turli tabiiy materiallardan foydalanish orqali ta'limiy o'yinlarni loyihalash bosqichlari, ularning pedagogik ahamiyati va amaliy natijalari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Maktabgacha yoshdagi bola, tabiiy materiallar, metodika, ta'limiy o'yinlar, ekologiya, tabiat, sezgirlik, ijodkorlik, ko'nikma, tasavvur, xususiyat.

Abstract: This article analyzes the importance of the use of natural materials in preschool educational organizations in the educational process for children, their impact on children's Psychology, their role in environmental education and pedagogical aspects of games. In addition, through the use of various natural materials, the stages of designing educational games, their pedagogical significance and practical results are considered.

Key words: Preschool child, natural materials, methodology, educational games, ecology, nature, sensitivity, creativity, skills, imagination, character.

Аннотация: В данной статье анализируется значение использования природного материала в дошкольных образовательных организациях в образовательном процессе для детей, их влияние на детскую психологию, роль в экологическом воспитании, педагогические аспекты игр. Далее рассматриваются этапы конструирования развивающих игр с использованием различных природных материалов, их педагогическое значение и практические результаты.

Ключевые слова: Дошкольник, природный материал, методика, развивающие игры, экология, природа, чувствительность, творчество, умение, воображение, свойство.

KIRISH

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda innovatsion metod va vositalardan foydalanish, pedagogik usullarni yangilash alohida ahamiyat kasb etmoqda. Bolalarning psixologik va fizologik rivojlanishi, ularning intellektual, emotsional va jismoniy salohiyatining to'liq namoyon bo'lishi uchun ta'lim jarayonida faol va amaliy faoliyatga asoslangan metodlar qo'llanilishi lozim. Ayniqsa, tabiiy materiallardan tayyorlangan ta'limiy o'yinlar maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yin, ta'lim va tarbiyaning ajralmas birligi sifatida muhim ahamiyatga ega. Maktabgacha ta'limning asosiy maqsadi bolalar uchun dunyoqarashni rivojlantirish, ijtimoiy va axloqiy qadriyatlarni o'rgatish, ularning motor va aqliy ko'nikmalarini mustahkamlashdan iborat. Bu jarayonda tabiiy materiallardan foydalanishning roli katta. Tabiiy homash-yolar bolalarga yangi bilimlarni o'zlashtirish, ijodkorlik va mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Ayniqsa, tabiiy materiallardan tayyorlangan ta'limiy o'yinlar bolalarning atrof-muhit bilan bog'lanishini mustahkamlash, ekologik ongni shakllantirish va sezgirlikni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim jarayonida tabiiy materiallardan foydalanishning metodik asoslari, uning o'quv-tarbiya jarayonidagi o'rni va ahamiyati hamda tabiiy va tashlandiq materiallardan ta'limiy o'yinlar tayyorlash jarayoni qisman yoritiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Maktabgacha ta'lim jarayonida tabiiy materiallardan foydalanish bolalarda atrof-muhitni asrab-avaylash, qayta ishlash madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Friedrich Frobel, nemis pedagogi va bolalar bog'chasining asoschisi, bolalarning rivojlanishida tabiiy materiallardan foydalanishni qo'llab-quvvatlagan. Uning ta'lim tizimida bolalar tabiiy materiallar bilan o'ynash orqali o'zlarining kashfiyot va o'rganish qobiliyatlarini rivojlantiradilar.

Vasiliy Sukhomlinskiy, bolalarni tabiat bilan bevosita muloqotga jalb qilish ta'lim jarayonida muhim rol o'ynashini ta'kidlagan. Uning fikricha: "Bola tabiat bag'rida tarbiyalanganida, u hayotni chuqur his qilishni o'rganadi. Tabiiy materiallar bilan o'ynash bolalarda tafakkurni, tasavvurni va qiziqishni kuchaytiradi." Sukhomlinskiy o'z amaliy ishlarida maktabgacha yoshdagi bolalar bilan o'tkazilgan tajribalarda tabiiy materiallarning bolalar nutqi va tafakkurining rivojlanishiga qanday ta'sir qilishini o'rganib chiqqan.

Maria Montessori, Italiya pedagogi ta'lim metodikasida tabiiy materiallardan foydalanish markaziy o'rin tutadi. U o'z metodikasida bolalarni mustaqil ravishda atrof-muhit bilan o'zaro aloqada bo'lishga undagan. "Bolalar o'z qo'llari bilan his qilgan, ushlab ko'rgan va tajriba qilgan narsalarni yaxshiroq o'zlashtiradilar. Yog'och, tosh, qum va boshqa tabiiy materiallar bolaning hissiy sezgilarini rivojlantiradi va mustaqil o'rganish jarayonini qo'llab-quvvatlaydi." Montessorining ta'kidlashicha, tabiiy materiallardan foydalanish bolalarning mayda motorikasini rivojlantiradi va ular uchun yanada qiziqarli o'quv muhitini yaratadi.

Jan-Jak Russo, Fransuz faylasufi va pedagogi, o'zining "Emil yoki Tarbiya to'g'risida" asarida tabiatga yaqin tarbiya usulini qo'llab-quvvatlagan. "Bola sun'iy muhitda emas, balki tabiat bilan muloqotda tarbiyalanganida, uning rivojlanishi yanada tabiiy va to'liq bo'ladi." Uning fikricha, bolalar uchun ta'lim berishda tabiiy materiallardan foydalanish ularning qobiliyatlarini rivojlantirish va mustaqil fikrlashni shakllantirish uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Mavluda Qodirova, maktabgacha ta'lim metodikasi bo'yicha mutaxassis, o'zining "Maktabgacha ta'lim muassasalarida tabiiy va tashlandiq materiallar bilan ishlash" nomli maqolasida bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda tabiiy materiallardan foydalanishning ahamiyatini ta'kidlaydi. Uning fikricha, bunday materiallar bilan ishlash bolalarning tafakkurini, tasavvurini va qiziqishini oshiradi. Shuningdek, u tabiiy materiallarni to'plash jarayonida bolalar tabiatni kuzatish orqali ekologik bilimlarni egallashlarini qayd etadi.

Dilbar Karimova, pedagogika fanlari doktori, "Maktabgacha ta'lim muassasalarida tabiiy va tashlandiq materiallardan foydalanish metodikasi" nomli maqolasida tabiiy materiallar yordamida bolalarning ijodkorligini rivojlantirish usullarini yoritadi. Uning ta'kidlashicha, bunday materiallardan foydalanish bolalarning mustaqil fikrlashini va atrof-muhitga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Shuningdek, u tabiiy materiallarni to'plash va ulardan foydalanish jarayonida bolalar tabiatni asrash va unga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lish ko'nikmalarini shakllantirishini ta'kidlaydi.

Men ham maktabgacha ta'lim jarayonida tabiiy materiallardan foydalanish har bir tarbiyachi uchun ham foydali ham zavqli deb o'ylayman. Chunki tabiiy materiallar bilan ishlash jarayonida tarbiyachi o'z ustida ishlaydi, izlanadi, shu bilan birga kreativligi oshadi. Buning natijasida esa bolada tabiatga muhabbat tuyg'usi, ijodkorlik, nutq, tasavvur hamda motor ko'nikmalari yaxshi rivojlanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maktabgacha ta'limda tabiiy materiallardan foydalanish metodikasi bo'yicha tadqiqot jarayonida kuzatish, eksperiment usullardan foydalanildi. Kuzatish usuli orqali maktabgacha yoshdagi bolalar bilan o'tkazilgan mashg'ulotlarni kuzatish va tabiiy materiallardan foydalanishning samaradorligi aniqlandi. Eksperiment usuli 3 bosqichda amalga oshirildi: tashabbus, amalga oshirish hamda natijalarni baholash orqali. Tadqiqot davomida tabiiy materiallardan ta'limiy o'yinlar yaratish jarayonini har tomonlama o'rganishga va bolalar rivojlanishi uchun innovatsion yondashuvlarni taklif etishga imkon berildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tabiiy materiallar - bu o'zgarmagan yoki minimal qayta ishlangan tabiiy manbalardan olingan resurslar bo'lib, ular ekologik jihatdan xavfsiz va bolalarga atrof-muhitni to'g'ri tushunish, uning go'zalligini va ahamiyatini anglashda yordam beradi. Ular, odatda, o'z o'lchamlari, shakllari va tuzilmalari bilan ajralib turadi. Masalan, yog'och, tosh, qum, gil, barglar, gullar, shuningdek, paxta, jun kabi materiallar tabiiy materiallarga misol bo'la oladi. Bu materiallar ekologik jihatdan xavfsiz bo'lib, ulardan foydalanish bolalar bilan ta'lim jarayonida nafaqat o'yin, balki ularning atrof-muhitni tushunishiga yordam beradi. Maktabgacha ta'limda tabiiy materiallardan foydalanishning afzalliklari bolalar psixologiyasining rivojlanishiga, estetik va ekologik tafakkurlarining shakllanishiga katta hissa qo'shadi.

Tabiiy materiallar bolalarga o'yin orqali o'rganishga yordam beradigan, ammo biron-bir zararli kimyoviy moddalardan foydalanilmagan ekologik jihatdan xavfsiz vositalardir. Bu materiallar ekologik jihatdan toza bo'lib, bolalarda tabiiy dunyo va uning boyliklariga bo'lgan hurmatni shakllantiradi. Ularning har biri o'ziga xos xususiyatga ega bo'lib, bolalarning sezgirlikni, ijodkorlikni, mantiqiy fikrlashini rivojlantirishga yordam beradi. Tabiiy materiallar bolalarga aniq sezgilarni keltirib chiqaradi, ular bu materiallar bilan bevosita aloqada bo'lish orqali tabiatni anglab, o'zlarining tajribalarini rivojlantiradilar. Masalan, yog'och bo'laklari bilan ishlash bolalar nafaqat ularning shaklini, balki materialning qattiqligi, issiqligi va teksturasini ham his qiladilar. Bu bolalarning sezgirlik darajasini oshiradi va ularni atrof-muhitga nisbatan aniq va haqiqatga yaqin tasavvurlarga ega qiladi.

Tabiiy materiallardan foydalanishning ahamiyati:

1. Bolalar bilan ekologik aloqa o'rnatish

Tabiatda mavjud resurslar bilan bevosita aloqada bo'lish, ularning qanday ishlatilishini, qayta ishlanishini va jamiyat uchun qanday ahamiyatga ega ekanligini bolalar tezda tushunib oladilar. Tabiiy materiallardan tayyorlangan o'yinlar orqali bolalar tabiatdagi o'zgarishlar, resurslarni samarali ishlatish va ekologik muammolar haqida bilimga ega bo'lishadi. Bu, o'z navbatida, ularning ekologik savodxonligini oshiradi va tabiatni saqlashga bo'lgan mas'uliyatni rivojlantiradi.

Masalan, o'yin davomida bolalar yog'och bo'laklaridan qurilma yasashni o'rganishlari mumkin. Bu o'yin orqali ular daraxtlarning o'sish jarayonini, yog'ochning tabiiy resurs sifatidagi ahamiyatini anglaydilar. Shu tarzda, o'yin bolalarda tabiatga nisbatan mehr-muhabbatni shakllantiradi.

2. Sezgirlikni rivojlantirish

Tabiiy materiallarning o'ziga xos xususiyatlari (masalan, har xil shakllar, ranglar, tuzilmalar) bolalar sezgirlikni oshiradi. Bolalar turli-tuman tabiiy materiallar bilan ishlash orqali o'zlarining hissiy, ko'rish, ta'm va tovushlarni farqlash qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Shu bilan birga, bu materiallar bolalarda tasavvur, ijodkorlik va estetik tuyg'ularni kuchaytiradi. Tabiiy materiallardan tayyorlangan o'yinlar bolalarga har xil shakl va o'lchamlarni tanib olishga yordam beradi. Masalan, toshlar yoki yog'och bo'laklar yordamida shakllarni yig'ish, ranglarni ajratish yoki bir xil shakllardan murakkab kompozitsiyalar yasash bolalarda qo'l-ko'z koordinatsiyasini rivojlantiradi. Bundan tashqari, tabiiy materiallar orqali bolalar o'zlarining koordinatsiya va diqqatini ham rivojlantiradilar. Yog'och bo'laklari yordamida shakllar yig'ish, toshlar bilan konstruktiv o'yinlar o'ynash bolalarda kuzatish va diqqatni jamlash qobiliyatini oshiradi.

3. Bolalar motor ko'nikmalarini rivojlantirish

Tabiiy materiallar bolalarning sezgirlik va motor ko'nikmalarini rivojlantirishda katta rol o'ynaydi. Har xil shakl, tuzilma va matolardan iborat tabiiy materiallar bolalarning ko'rish, eshitish va sezish qobiliyatlarini oshirishga yordam beradi. Masalan, turli shakldagi va o'lchamdagi toshlar, novdalar yoki yog'och bo'laklari bilan o'ynash bolalar qo'l mushaklarini rivojlantiradi, ularning motor ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Yog'och bo'laklari bilan konstruktiv o'yinlar o'ynash bolalar qo'l mushaklarini rivojlantiradi. Shuningdek, tabiiy materiallar yordamida tashkil etilgan konstruktiv o'yinlar bolalarda muvozanatni, diqqatni jamlashni, aniqlikni va hushyorlikni oshiradi.

4. Ijodkorlikni va tasavvurni rivojlantirish

Tabiiy materiallardan tayyorlangan o'yinlar bolalarda ijodkorlik va tasavvur imkoniyatlarini kengaytiradi. Bolalar tabiatdagi elementlarni o'z o'yinlariga jalb qilish orqali yangi, o'ziga xos o'yinga asoslangan tasavvurlarni shakllantiradilar. Misol uchun, mayda toshlar yordamida o'yinlar tashkil qilish yoki gullardan kompozitsiyalar yaratish bolalarda ijodiy fikrlashni rivojlantiradi. Tabiiy materiallar bolalar tasavvurlarini boyitadi, chunki ularning har biri o'ziga xos va alohida tuzilishga ega. Bolalar toshlar, novdalar, gullar yoki tolalar yordamida turli shakllar va strukturalar yaratish orqali ijodiy fikrlashni o'rganadilar. Bu jarayon ularning muammolarni hal qilish va yangi g'oyalar yaratish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Masalan, bolalar turli tabiiy materiallardan uylar, hayvonlar yoki boshqa ob'ektlar yasash orqali tasavvurlarini kengaytiradilar. Shu tarzda, tabiiy materiallar bolalarda ijodiy tafakkur, erkinlik va o'z-o'zini ifoda etish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

5. Samarali ta'lim va ko'nikmalarni rivojlantirish

Tabiiy materiallardan tayyorlangan ta'limiy o'yinlar, o'quv jarayonini qiziqarli va interaktiv qiladi. O'yin davomida bolalar nafaqat yangi bilimlar olishadi, balki ular o'ziga xos ko'nikmalarni ham o'rganadilar. Masalan, qo'l mehnati orqali bolalar yaratuvchanlikni rivojlantirish bilan birga, muammoni yechish, materiallar bilan ishlash va umumiy amaliy ko'nikmalarni egallash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Tabiiy materiallar bilan ishlash bolalarda hissiy rivojlanishga ham yordam beradi. Ularning tabiiy tuzilmalari va rang-barangligi bolalarning estetik qarashlarini shakllantiradi. Bolalar turli xil tabiiy materiallar bilan ishlash orqali tabiatning go'zalligini va boyligini anglab, unga mehr qo'yadilar. Shu bilan birga, tabiiy materiallardan tayyorlangan o'yinlar bolalarda tinchlik, osoyishtalik va stressni kamaytirish hissinu uyg'otadi.

6. Jamoaviy ish va ijtimoiylashuv

Tabiiy materiallardan foydalanish bolalar orasida jamoaviy ishlash va o'zaro hamkorlikni rivojlantirishga yordam beradi. Misol uchun, bolalar birgalikda yog'och bo'laklaridan biror shakl yoki qurilma yaratish orqali o'zaro fikr almashish, bir-birining g'oyalarini hurmat qilish va hamkorlik qilishni o'rganadilar. Bu ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Tabiiy materiallar yordamida tashkil etilgan o'yinlar bolalar orasida jamoaviy ishni rivojlantiradi. Birgalikda toshlardan yoki yog'och bo'laklaridan o'yinlarni qurish, bolalar orasida hamkorlik qilishni, bir-birining fikrlarini hurmat qilishni va jamoada ishlashni o'rgatadi. Bu esa ularning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, tabiiy materiallardan tayyorlangan o'yinlar bolalarda ijtimoiy hamkorlik, empatiya va mas'uliyat hissini rivojlantiradi. Ular bir-birining yordamiga muhtoj bo'lishadi va o'zaro fikr almashish orqali yechim topishga harakat qiladilar.

Tabiiy materiallardan tayyorlangan o'yinlarni tashkil etishning pedagogik asoslari:

- 1. Kreativlik va taklif qilish:** Pedagoglar tabiiy materiallardan foydalanishda bolalarga ijodiy erkinlik berishlari kerak. Har bir bolaga o'z g'oyalarini amalga oshirishga imkon yaratish, pedagogning boshqaruvini kamaytirish va bolalarga tashabbus berish ta'lim jarayonini yanada samarali qiladi.
- 2. O'yinlarning rivojlantiruvchi xususiyatlarini hisobga olish:** Ta'limiy o'yinlarni tanlashda bolalarning yoshiga, rivojlanish darajasiga va individual xususiyatlariga mos materiallar tanlash muhim. O'yinlar bolalarning umumiy rivojlanishiga yordam beradigan, ularning tafakkurini rivojlantiradigan va kreativlikni oshiradigan bo'lishi kerak.
- 3. Ekologik ta'limni muvofiqlashtirish:** O'yinlar orqali bolalarga tabiatga hurmat, uni saqlash va asrashning ahamiyati haqida tushuncha berish lozim. Shu bilan birga, bolalar tabiiy materiallardan foydalanib, atrof-muhitni toza saqlashning ahamiyatini o'rganadilar.
- 4. Bolalarning yoshiga moslik:** Ta'limiy o'yinlarni bolalarning yoshiga va psixologik rivojlanish darajasiga mos ravishda tanlash zarur. Tabiiy materiallar bilan ishlash jarayonida har bir bolaning individual xususiyatlarini inobatga olish kerak.
- 5. Interfaol o'yinlar:** O'yinlar bolalar uchun nafaqat o'rganish, balki qiziqarli va jozibador bo'lishi lozim. Interfaol o'yinlar bolalarning ijodiy fikrlashini rag'batlantiradi.
- 6. Ekologik ta'limni qo'llash:** O'yinlar orqali bolalarga ekologik savodxonlik, atrof-muhitni asrashning ahamiyati haqida ma'lumot berish muhimdir.

"Barmoq teatri" ta'limiy o'yini

Bu o'yinda bola qo'li va barmoqlarini turli xil harakatlarga keltiradi, tasavvurlaridagi predmetlarni qo'llari bilan ko'rsatadi, mustaqil ravishda ertakni sahnalashtiradi, rasmlardan tanish ertak qahramonlarini taniydi.

Materiallar: to'qish iplari, ertak qahramonlari rasmlari, karton qog'oz, qaychi, pistalet kleydan foydalanamiz.

1-qadam. Ishni har xil rangli to'qish iplaridan barmog'imiz o'lchamidagi barmoqchalar to'qib olishdan boshlaymiz va undan so'ng karton qog'ozidan ertak qahramonlarining qiyofasi shaklini bostirib qirqib olamiz.

2-qadam. Endi ana shu barmoqchalar va karton qog'ozlariga ertak qahramonlari rasmini pistalet kley yordamida yopishtirib olamiz va kartondagi qahramonlarning pastki qismidan barmoq kiradigan holda 2 ta dumaloq shaklini kesib olamiz.

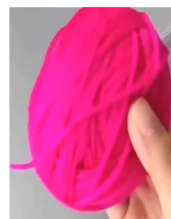
O'yin tayyor! Barmoq teatri didaktik o'yini - bolalarga ta'lim berish va rivojlantirish uchun mo'ljallangan qiziqarli faoliyatdir. Ushbu o'yin orqali bolalar barmoq yordamida turli xil ertaklarni o'ynashadi. Bu, nafaqat bolalarning ijodkorligini va tasavvurini rivojlantiradi, balki ularning diqqatini, xotirasini va muloqot ko'nikmalarini ham yaxshilaydi. O'yin davomida bolalar rol o'ynashayotgan obrazlar orqali hamdardlik va empatiya hissinini o'rganadilar. Jadallashish va muammolarni hal qilish ko'nikmalari ham rivojlanadi.

Yozishni va chizishni o'rganamiz

Bu tajriba asosida bolalar yozishni, rasm chizishni o'rganishadi. San'at hamda nutq va til markazida foydalanamiz.

Materiallar: ikki yoqlama skoch, ruchka, to'qish ipi, qog'oz kerak bo'ladi.

1-qadam. Ishni ruchkadan pastasini olib, o'rniga to'qish ipini joylab olishdan boshlaymiz.

2-qadam. Endi qog'ozimizga ikki yoqlama skoch yopishtirib olamiz.

Tajriba tayyor! Bolalar ruchka yordamida sonlarni, harflarni yozishi yoki hoxlagan rasmimi chizishi mumkin. Hoxlagancha xato qilsa ham bemaolol o'chirishi mumkin ya'ni ipni qaytib tortib oladi va qaytadan chizadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiiy materiallardan foydalanish bolalarning atrof-muhitga bo'lgan munosabatini shakllantiradi, ijodkorlik, sezgirlik, motor ko'nikmalarini rivojlantiradi, ekologik ongini oshiradi va ijtimoiy ko'nikmalarni mustahkamlaydi. Shuningdek, tabiiy materiallardan tayyorlangan o'yinlar o'quv jarayonini qiziqarli va samarali qilishga yordam beradi, bolalarni faol va ijodiy fikrlashga undaydi. Maktabgacha ta'limda tabiiy materiallardan tayyorlangan ta'limiy o'yinlar nafaqat bolalarning intellektual va jismoniy rivojlanishiga hissa qo'shadi, balki ularni tabiatga hurmat va mehr bilan qarashga o'rgatadi.

Shunday ekan, biz yoshlar faoliyatimiz davomida bir xillikdan cheklanib, o'z ustimizda ko'proq ishlashimiz hamda ta'lim jarayonini kengaytirishimiz, ekologik tarbiyaga qaratilgan dasturlarni ishlab chiqib, ota-onalarni ularga faol jalb qilishimiz lozim. Maktabgacha ta'lim tizimi rahbar-xodimlari tomonidan pedagoglar uchun maxsus qo'llanma va treninglarni tashkil qilish yo'llarini ko'rish lozimligini ta'kidlamogchiman. Zero kelajagimiz ijodkor, kreativ fikrlaydigan yoshlar va ular tarbiyalayotgan farzandlar qo'lida ekanligini unutmashimiz joiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdullayeva, N. Maktabgacha ta'limda innovatsion usullar va yondashuvlar / N. Abdullayeva, Toshkent: "Fan va texnologiyalar nashriyoti". – 2019. 45–112-6er.
2. Bo'ronova, G. Ekologik bilimlar asosida o'qitish metodikasi / G. Bo'ronova, Toshkent: "Sharq". – 2021. 54–82.
3. Montessori, M. O'yin orqali tarbiya / M. Montessori, Toshkent: "Tafakkur nashriyoti". – 2020. 15–58.
4. Raximova, M. Maktabgacha yoshdagi bolalarni ijodiy fikrlashga o'rgatish / M. Raximova, Toshkent: "Ma'rifat". – 2020. 21–89.
5. Sidiqova, R. Ekologik tarbiya va tabiatdan foydalanish usullari / R. Sidiqova, Toshkent: "Zamon". – 2023. 102–144.
6. Usmonov, A. Tabiatshunoslik asosida ekologik tarbiya / A. Usmonov, Toshkent: "Sharq nashriyoti". – 2021. 38–75.
7. Xodjayeva, G. O'quv o'yinlari va ijodkorlik / G. Xodjayeva, Samarqand: "Yangi asr avlodi". – 2022. 56–96.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.